

סימן פב

הלכות בשר בחלב

ב"ה י"ב ו' עש"ק פ' ויחי תרפ"א י"פ קאצק.

רב שלום לכבוד אהובי רעי הרב המהר"ג ידיו רב לו החסיד ועניו מפורסם לשם בקש"ת מוה' אברהם דוד הכהן ג"י אבד"ק לוטמבורסק.

א) בשיבוט זו הגעתי מכתבו. ומאוד שמחתי בשפעת שלומי ובדבריו הנחמדים. ויען שביקש ממני להשיבו ע"י ב" דואר המוקדם הנני להשיבו כדבריו. והנה מה שרלה ללמוד מדברי הר"ן וסוג הקשה מדבריו לשרתים אינני יודע הדמיון. כי טעם הר"ן אינו כמ"ש מעלתו דטעם מועיל לעיקר. אלא משום דהטעם אינו נפסל מאכילת גר. וכן מפורש בדבריו:

ב) ואולם מה שהקשה על הכו"פ (סי' פ"ז ס"ק ט"ו) שכתב דכל שזא לידיו בשר בחלב חוסר אח"כ אף שגזון טעם לפגם. והקשה כבודו משרתים (ע"ז ס"ז): דאע"ג דחידוש הוא דבעיניהו אף דמאליס אסורים. מ"מ כשנתערבו ונתנו טעם לפגם מותרים משום דחידוש הוא וה"ה בשר בחלב להרמב"ם. לפענ"ד אינו דומה דשרתים בכלל כל איסורים הן דכתיב זהו אכילה. וכל שנפסל מאכילת גר לאו אכילה הוא בכל מקום. וחידוש הוא שחידשה תורה בהם דחשיב אכילה. אבל בשר בחלב הוא מין איסור אחר דלא כפי דרך אכילה דלא כתיב זהו אכילה כלל:

ג) ועוד נראה לפענ"ד להסביר הדברים עפ"י דברי הרא"ש (בפרק כל שעה) בחמן שחרכו קודם זמנו דמותר בהנאה בפסח. כתב הרא"ש שם דמ"מ לאכילה דכיון דאיהו אכיל לה אסור עכ"ל עיי"ש. ומבואר מדבריו דבאכילתו איהו אחשב' לאוכל וע"כ י"ל דאע"ג דאסרה תורה שר"ס היינו משום דאחשב' לאכילה. אבל בנתערב בזה. בודאי אין דעתו לאכול טעם השקץ המערב בו. אלא שעל כרחו אוכלו כיון שאוכל היתיר:

ד) ובזה מיושב מה שהקשה הה"מ (בפ"ד מהלכות מאכלות אסורות) על הרמב"ם שכתב דאינו לוקה על מינים עמאים משום נבילה. ופירש הה"מ משום דאין איסור חל על איסור. והקשה על זה מריסק ט' נמלים ואחד חי דלוקה שם ואחד משום נבילה. ולהג"ל ניחא משום דנמלים מאליס לאכילה וכמ"ש הרא"ה בבבב"ב (דף ק"י ע"ב) ועיי"ש ובמה"ב. וא"כ לא חל האיסור אלא בשעה שאוכלו או שרסקו וא"כ חל האיסור בבת אחת:

ה) נחזור לענינינו. דטעמא דשרתים משום דלא שייך טעמא דאחשב' אלא בעיניו. אבל בשר בחלב דטעם איסורו משום דלא כתיב זהו אכילה כלל ולא משום דאחשב' לאכילה. אין חילוק בין בעיני לתערובת. ואין להקשות מ"מ הר"ן דאם נתערבו שר"ס בפחות מרוב דאסורין. אף ד"ל דאין כוונתו לאכול השרתים. כ"ל דז"א דסוף סוף כיון דהשתא אין כל התערובת נפסל מאכילת גר חשיב גם השרתים מושבחין. דומה להא דכתב הרמב"ם דבעירב בו דבר מר חשיב אינו ראוי אע"ג דבעלמא ראוי. ה"ה הכא להיפוך כיון דראוי לאכילה מחמת היתיר חשיב ראוי לאכילה. אבל בנתערב ברוב אינו לומר הן דהוא דחל ברוב והה"מ החדש מרובה דו

ו) ובעיקר הדין של הכו"פ נלפע"ד דלית' וכמ"ש בפרמ"ג. ולא מצניח מ"ש הפלתי (בס"ד) דכיון דאפרן של בשר בחלב אסור יאסור נטל"פ. דבריו תמוהין דאפרן לא מצינו אלא באיסור הנאה עיי"ש בסוף תמורה דכל הני דחשיב איסורי הנאה נגזרו. והטעם דכיון דכבר נאסר בהנאה פעם אחת כשה"י אוכל לא פקע איסור הנאה ממנו. דומה למה דאמרין בפסחים (כ"ח) דחייב לומר זמנו אסור בהנאה. והרי אף עכשיו הוא נהנה מאפר. אבל בנטל"פ הרי אינו נהנה כלל. ודומה לאיסורי אכילה דמוותרין כשיעשו אפר משום דאח"כ לאו אכילה הוא. והכא השתא אינו נהנה. ואדרבא הוא פוגם מאכלו. וזה פשוט וברור. ורא"י לזה מ"ן נסך דבלי ספק כשנעשה אפר אסור כאפר אשירה וכשאר איסורי הנאה. ואפילו הכי מותר בנטל"פ:

ז) ואמנם מ"ש הכו"פ שם דבב"ח אסור משום דלא כתיב ב" אכילה. ועוד כתב דלר"ש דמחייב מלקות בכ"ס חוסר אף שלא בדרך אכילתו וע"כ לר"ש ז"ר ללמוד היתר נטל"פ מנבילה. תמוה הוא דהא כתב הרמב"ם (סוף פרק ז') וז"ל וכל הנמלא בבית עכו"ם אפי' מים ומלח אסור בהנאה מה"מ והאוכל ממנו כל שהוא לוקה ואעפ"כ מותר בנטל"פ בין נסך. מועתה נתברר דלשיטת מהר"י בן לב ומהרש"ל בפי' התוס' דלר"ש דס"ל כ"ס למלקות לוקין אף שלא בדרך אכילתו על כרחין לומר דבב"ח נטל"פ מותר. ואף בלא דבריהם יש רא"י מ"ן נסך דהא כתבו התוס' פסחים (דף כ"ו.) דבע"ז שלכד"א אסור משום דלא כתיב ב" אכילה. וה"ה ביי"ג דמאי שנא. הן אחת דביי"ג י"ל כיון דכתיב ישמו יין נסיים כמאן דכתיב ב" אכילה דמי. אף אם נאמר דזבחי ע"ז אסור שלכד"א נראה דה"ה ליי"ג דהא הוקשו זה לזה. ועיין תוס' ע"ז (י"ב): ד"ה אלא צוורד והדס:

ח) ואמנם טעמו של דבר נראה דאף דהרמב"ם אסור בב"ח שנפסל מאכילת גר משום דשלא בדרך אכילתו אסור. מ"מ בלא טעמא דאחשב' לא היה חשיב אכילה כלל וגרע משלכד"א. ורא"י לזה מדברי הר"ן (בפרק כל שעה) דכתב דחרכו לפני זמנו מותר אפי' באכילה לאחר זמנו משום דלאו אכילה הוא. ואם ה"י דינו כמו שלכד"א ה"י אסור עכ"פ מדרבנן. והגם שיש לדחות דשאני התם שלא חל איסור מעולם מ"מ י"ל כן:

ט) ובזה יתיישב מה שהקשה ר"מ על הרמב"ם דא"כ מאי טעמא דמ"ד דחלב בחלב אינו לוקה על ביטולו כיון שאינו לוקה על אכילתו דאין איסור חל על איסור. והא כשהוא חס ואכלו לוקה. ולהג"ל ניחא דכל זמן שלא אחשב' לאכילה. לא חל איסור אכילה כלל. ובזה ניחא דלא חשיב איסור בב"ח מוסיף על איסור חלב דמוסיף איסור שלכד"א. ולהג"ל ניחא דלא חל האיסור כלל אלא בשעת אכילה וכמ"ש לעיל (אות ד') בתי קושיית הה"מ:

י) כ"י זה אני כותב לרווחא דמילתא. אבל באמת עיקר קושייתו אינו קושיא כלל. דלפי שיטת הרמב"ם דנפסל מאכילת גר שיה לשלכד"א פשוט דמכל מקום אסור מה"מ. דלדעתו שלכד"א שיה לח"ש דאסור מה"מ אלא שאין לוקין עליו כמ"ש הה"מ לדעתו (בפ"ח מהלכות מאכלות אסורות הט"ז). ואין איסור בב"ח חל עליו. ואמ"ג דשדועה חל על ח"ש כמ"ש הרמב"ם ובה"מ מהלכות